

Vad är ett skolbibliotek?

- DIK REDER UT BEGREPPET

DiK

R

iksdagen fattade i juni 2010 beslut om en ny skollag. Fullt ut ska lagen gälla från och med halvårsskiftet 2011. I den nya skollagen sägs att alla elever ska ha tillgång till skolbibliotek. Så säger lagen, men vad betyder det?

DIK:s skolbiblioteksgrupp har som ett led i sitt arbete haft ett möte med representanter för Skolverket och Skolinspektionen. Samtalet klargjorde att såväl Skolinspektionen som Skolverket var i behov av en definition av ”skolbibliotek” för att kunna implementera det som lagen föreskriver. Frågan är: Hur känner jag igen ett skolbibliotek när jag ser ett?

DEFINITION

Vad ska Skolverket utveckla och vad ska Skolinspektionen inspektera när det gäller alla elevers tillgång till skolbibliotek? En prioriterad uppgift för DIK:s skolbiblioteksgrupp har varit att formulera en definition av ”skolbibliotek”. Arbetet har resulterat i följande formulering:

”Skolbiblioteket är en pedagogisk funktion. Skolbibliotekets uppdrag definieras av skollagen och nationella kurs- och läroplaner. Under ledning av kompetent personal stärker skolbiblioteket elevernas digitala och språkliga kompetens i en vidgad textvärld.”

”Skolbibliotekens särskilda pedagogiska fokus är att stärka alla elevers digitala och språkliga kompetens.”

Denna definition skiljer sig en hel del från den preliminära definition som Skolverket tidigare (2006) har formulerat, liksom den definition som återfinns i propositionen till ny skollag. Därför finns skäl att kortfattat utveckla tankarna om de begrepp som ingår i definitionen. Syftet med diskussionen är att redovisa begreppens kontext och underlätta operationalisering.

DISKUSSION

I den nya skollagen har skolbiblioteken placerats tillsammans med föreskrifter om lokaler och utrustning. Det är olyckligt, eftersom det leder tanken fel. Skolbibliotek är något annat än lokaler och utrustning. Skolbibliotek är en pedagogisk funktion.

Huruvida elever i en skola har tillgång till skolbibliotek handlar inte primärt om antal medier och kvadratmeteryta, utan om de har tillgång till en pedagogisk funktion. Denna funktion får sitt uttryck i skollag och i kurs- och läroplaner, på samma sätt som andra pedagogiska verksamheter i skolan.

Skolbibliotekens särskilda pedagogiska fokus är att stärka alla elevers digitala och språkliga kompetens. Digital och språklig kompetens är nyckelkompetenser för det livslånga lärandet. Vid definitionen av den digitala och språkliga kompetensen utgår vi från EU:s definitioner av nyckelkompetenser för livslångt lärande (2006/962/EG).

Med **kompetens** menar vi ”en kombination av kunskaper, färdigheter och attityder som är anpassade till det aktuella området”. Med nyckelkompetens menas ”den kompetens som alla individer behöver för personlig utveckling och utveckling, aktivt medborgarskap, social integration och sysselsättning”.

Med **digital kompetens** menas ”säker och kritisk användning av informationssamhällets teknik i

arbetslivet, på fritiden och för kommunikationsändamål. Den underbyggs av grundläggande IKT-färdigheter, det vill säga användning av datorer för att hämta fram, bedöma, lagra, producera, redovisa och utbyta information samt för att kommunicera och delta i samarbetsnätverk via internet.”

Den **språkliga kompetensen** består av två nyckelkompetenser, dels kommunikation på modersmålet, dels kommunikation på främmande språk:

Med **kommunikation på modersmålet** menas ”förmågan att i både tal och skrift uttrycka och tolka begrepp, tankar, känslor, fakta och åsikter (det vill säga att lyssna, tala, läsa och skriva) samt språklig interaktion i lämplig och kreativ form i en rad olika samhälleliga och kulturella sammanhang – utbildning, arbete, hem och fritid.”

Med **kommunikation på främmande språk** ska man förstå ungefär samma kunskaper och färdigheter som kommunikation på modersmålet. Dessutom kräver kommunikation på främmande språk också kompetens i fråga om till exempel förhandlings teknik och interkulturell förståelse.

Med språklig kompetens i **en vidgad textvärld** menar vi elevens förmåga att läsa och tillgodogöra sig berättelser inom skönlitteratur och så kallad populärkultur, olika former av sakprosa, samt texter som kombinerar ord, bild och ljud, till exempel film, interaktiva spel och andra digitala resurser. Idag möter eleven inte bara linjära, ordbaserade texter, utan en mångfacetterad digital textvärld präglad av hypertexter, bilder och symboler som visualiserar innehåll på flera sätt.

Med språklig kompetens i en vidgad textvärld menar vi vidare elevens förmåga att själv producera olika typer av texter som kombinerar dessa uttrycks sätt, att publicera dem via medier såsom bloggar, skolwebbtidningar, film eller podradio, samt att anpassa sitt uttryck efter syfte och medium.

”Ett skolbibliotek utan kompetent personal är i bästa fall ett bemannat bokrum.”

Definitionen talar om kompetent personal. Skolbiblioteket blir en lärandefunktion och lärandemiljö under ledning av kompetent personal. Ett skolbibliotek utan kompetent personal är i bästa fall ett bemannat bokrum. Kompetensen är kärnan i definitionen.

DIK menar att elevernas digitala och språkliga kompetens stärks om skolbiblioteket leds av personal med följande kompetens:

- › Digital kompetens med fokus på informationsfärdigheter och förståelse för informationssökningsprocesser och sociala medier, inklusive mobila tjänster och webbtjänster som lärandeverktyg,
- › förmåga att hantera grupper och enskilda i deras läroprocesser – kommunikation och förhållnings sätt,
- › kännedom om läsprocesser och åldersanpassad skönlitteratur, och metoder för hur litteratur kan användas i undervisningen,
- › kännedom om hjälpmedel för elever med särskilda behov, såsom DAISY-talböcker, talsyntes med mera,
- › förmåga att ha överblick över läroresurser samt organisera och göra information sökbar (etikettera, klassificera).

Skolbibliotekarien är med denna kompetens en nyckelperson i skolans pedagogiska utveckling mot nya lärande- och arbetsformer.

Definition av skolbibliotek

Den nya skollagen, som gäller från den 1 juli 2011, säger att alla elever ska ha tillgång till skolbibliotek. Men vad betyder det?

DIK:s skolbiblioteksgrupp har som ett led i sitt arbete haft ett möte med representanter för Skolverket och Skolinspektionen. Samtalet klargjorde att såväl Skolinspektionen som Skolverket var i behov av en definition av "skolbibliotek" för att kunna implementera det som lagen föreskriver. Frågan är: Hur känner jag igen ett skolbibliotek när jag ser ett?